

Intervju med Fernando Pérez

Kubansk stjärnregissör i Nora

Maria Sandblad

Fernando Pérez, en av Kubas främste filmregissörer, inbjuden till Internationellt manusseminarium på Videofilmfestival i Nora.

- Jag skulle aldrig kunna göra bara en sorts film, men jag har alltid något med som är mitt uttryck, min blick eller närvaro - både i en hyperrealistisk film som *Suite Habana* eller i en mer metafysisk som min senaste film *Madrigal*. Min önskan är att provocera, känslomässigt eller estetiskt, för att skapa utrymme för eftertanke och fördjupning.

Fernando Pérez, en av Kubas främste filmregissörer, krigskorrespondent i Angola på 70-talet och lärare på Internationella Filmskolan i San Antonio de los Baños, som bl a skapat det dokumentära mästerverket från 2003, "Suite Habana" - i Sverige! I Nora! Internationellt manusseminarium. Jag ringer direkt, får en mötestid före visningen av *Madrigal*, premiärvisad på årets Berlinfestival och inbokad på filmfestivaler världen över resten av året. Möter en lång, gänglig, lyssnande man i 60-årsåldern, stillsamt lågmäld, inga skyddsmurar, bara vänlig glädje över min kärlek till Kuba. Och, förstas, en stor portion humor och en inte helt ofarlig glimt i de snälla ögonen bakom glasen.

- Jag kommer ihåg exakt när jag bestämde mig för att bli regissör, berättar han. Det var 1958, jag var 14 år och hade just sett *Bron över floden Kwai* av David Lean med min far. Vi gick ofta på bio tillsammans. "Det där var en bra regissör, sa pappa", när vi gick ut från biografen, och då förstod jag att det fanns någon mer än skådespelarna och teknikerna, någon som såg till att filmen blev till, en "regissör". Och jag förstod direkt att det var det jag ville bli.

Den drömmen kunde Fernando Pérez förverkliga snabbare än han anade, genom revolutionen som efter segern ett år senare skapade Kubas första filmindustri, ICAIC. Dit sökte Fernando 1961, och där är han fortfarande kvar. Började som "C-assistent" dvs springpojke, såg inte skynten av någon filminspelning de första åren. Sökte på direktionens inrådan till Havannas Universitet för att parallellt

med arbetet på ICAIC öka sin bildning med studier i spanska och litteratur, tills han en dag 1970 blev assistent på riktigt. Till Tomás Gutiérrez Aléa! Regissören som bidrog till att sätta Kuba på internationella filmkartan med filmer som *Minnen från Underutvecklingen*, *Sista måltiden* och Oscarsnominerade *Jordgubbe och choklad*.

- En tid fylld av drömmar om att förändra världen, om Den Nya Människan, säger Fernando Pérez längtansfullt, samtidigt som han säger sig ännu leva med samma drömmar, även om verkligheten och världen inte är densamma längre.

- Titón blev min viktigaste lärare, fortsätter han. Han var en man med stora drömmar. Han lärde mig att film är ett sökande, att ta risker och våga, att komma så nära sina visioner som möjligt. En blid man, en stor humanist, men också perfektionist, väldigt krävande. Jag knöts till Noticiero-redaktionen under Santiago Alvarez ledning, den banbrytande dokumentärfilmaren som använde kameran som vapen, som skapade starka, obönhörliga filmer som "NOW", som verkligen kunde förändra världen. Vi producerade en noticiero (nyhetsinriktad dokumentärfilm) i veckan, i ett otroligt tempo. Han blev min far, vilken passion, en ren naturkraft. Dessa båda mästare har jag att tacka för allt!

Fernando Pérez egen långfilmsproduktion inleddes efter två dokumentärer med *De underjordiska* 1987, om den studentledda kampen i Havanna mot Batistaregimen. Med den poetiska samtidsfilmen *Livet är att vissla*, vann han en internationell publik, och än mer genom dokumentären *Suite Havana*, 2003; en märklig, magisk film i svartvitt med en ömsint, nästan melankolisk underton – helt utan dialog, ett flöde av bilder ur några människors vardagsliv i Havanna under en helt vanlig dag. En kärleksförklaring till staden och dess invånare. Stor publiksuccé – både i Havanna och New York och många andra ställen.

- Jag blev verkligen överraskad över gensvaret på Kuba och i världen, säger han själv. Filmen är en beställning, min spanske producent ville ha personliga filmporträtt av några städer i världen. Jag tvekade länge innan jag tackade ja, trots att Havanna är den plats jag älskar mest på jorden. När jag väl bestämt mig ville jag göra en film om Havannas invånare, och skildra deras vardagsliv precis som det är, utan tillrättaliggande, något som också rymmer en stillhet, en tystnad, ett stråk av vemod eller melankoli. Jag är själv en vemodig människa, för mig är det en vacker känsla, ett inre tillstånd, något som finns vid sidan av, eller inuti vår extroverta kubanska uttrycksfullhet, något som ljud och röster ofta täcker över. Det var den känslan jag ville fånga, och ibland även fördjupa med musik.

- Några av människorna i filmen kände jag, som mannen som är järnvägsarbetare, men också fritidsmusiker. Den lilla pojken med Downs syndrom ville jag ha med för att visa hur kärleksfullt man tar hand om dessa barn på Kuba. Med den gamla kvinnan som säljer jordnötter ville jag visa på något som är ganska nytt för oss kubaner, gatuförsäljarna som dök upp i början av 90-talet i kölvattnet av murens fall och den ekonomiska krisen, som vi nu börjat vänja oss vid - utan att alltid se människan, eller reflektera över hennes liv, hennes drömmar och längtan.

Fernando Pérez jobbar oftast med unga, nya skådespelare i huvudrollerna, som besitter den "kubanska" energin, och som riktar sig mot framtiden, som lärt sig att leva och drömma i en tid av motsägelser. För att deras röster ska höras. Själv har han haft förmånen att få göra de filmer han velat göra, utan några inskränkningar. Så är det inte alltid för de unga, beroende på det ekonomiska läget. Även om det förekommer en viss styrning i massmedia, har de konstnärliga uttrycken på Kuba alltid haft stor självständighet, menar han. Och har fortfarande. Det är pengarna som är problemet.

Filmen "Madrigal" har fått ett klivet mottagande. Somliga är stormförtjusta, andra gillar den inte alls, säger han och ler lite, inte helt missnöjd, eftersom han strävar efter att beröra och väcka frågor. Ett bitvis mörkt mysteriespel, en ovanlig kärlekshistoria med dystra framåtblickar, men som också innehåller mycken skönhet, omvälvande tankar och ett bländande bildspråk. Nästa film är återigen ett beställningsverk. Den här gången ska några latinamerikanska filmskapare skildra varsin frihetshjälte. Fernando Pérez frihetshjälte är – José Martí!

- Vad kan jag säga, mer än att jag tvekade den här gången också, säger Fernando Pérez och låter leendet växa. Men att jag tackat ja, att det blir något helt annat än "Madrigal", och att det är en dröm att få göra den första filmen om denna stora människa. Jag kommer bara att skildra hans barndom och tonår, hur han formades till den han blev. Resten är för stort för att fångas på film. Den här gången i alla fall...